

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת תזריע מצורע תשע"ה לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתנ"ז

דרשת פרקי אבות

והושיבום בין ברכי תלמידי חכמים כנגד תלמוד תורה, ודעו לפני מי אתם עומדים כנגד עבודה, שהתפלה היא עבודה שבלב ע"כ.

ויש לומר עוד, כי האדם הרוצה לזכות לחיי עולם, יש לו להקדיש כל מעשיו לשם שמים, בכל דרכיך דעהו, וכל מקום שהוא נמצא יש לו לעבוד את קונו במה שמזדמן אז לפניו. והנה האדם נמצא בדרך כלל באחד משלשה מקומות, או שהוא נמצא בביתו, ואז תפקידו הוא לשום כל מעיינו על חינוך בני ביתו. או שהוא נמצא בחוצות לצורך פרנסתו או להתרועע עם בני אדם, ואז תפקידו להתנהג עם בני אדם באופן שיתקדש שם שמים על ידו. או שהוא נמצא בבית המדרש, ואז תפקידו להתפלל כראוי באופן המתאים לעמוד לפני המלך. ולכן אמר להם הדרכה איך יתנהגו בכל מקום שהם מסתובבים, ועל ידם יזכו לעולם הבא. בהיותכם בביתכם אז תשימו עיניכם על בניכם, מנעו בניכם מהגיון והושיבום בין ברכי תלמידי חכמים. ובהיותכם בחוצות בין בני אדם, הזהרו בכבוד חבריכם. וכאשר אתם בבית הכנסת אז דעו לפני מי אתם עומדים. ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא.

והנה מה שאמר מנעו בניכם מן ההגיון, יש לומר בזה עוד כוונה, כי הנה אמונת אלקי עולם הוא שורש

יהדותנו, בא חבקוק והעמידן על אחת (חבקוק ב-ד) וצדיק באמונתו יחיה (מכות כד.), וכל מצותיך אמונה (תהלים קיט-פ), והוא להאמין בהי"ג עקרים, אמונה בה' שהוא בורא עולם ומנהיגו, אמונה בתורת משה שהוא מה', אמונה בדברי הנביאים, אמונה בשכר עולם הבא ועונשי גיהנם, אמונה

במשנה (אבות ב-י) הם אמרו שלשה דברים, יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך, ואל תהי נוח לכעוס. ושוב יום אחד לפני מיתתך. והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים ע"כ. ומימרא זו מתאים למה שסיפרו לנו חז"ל (ברכות כח:) כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו, אמרו לו רבינו למדנו אורחות חיים ונוכח בהן לחיי העולם הבא. אמר להם הזהרו בכבוד חבריכם, ומנעו בניכם מן ההגיון [לא תרגילום במקרא יותר מדאי, משום דמשכא, לשון אחר משיחת ילדים], והושיבום בין ברכי תלמידי חכמים, וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים [כדי שתתפללו ביראה ובכוונה], ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא ע"כ.

וכתוב בצל"ח, ששאלת התלמידים לא היה איך זוכין לעולם הבא בעולם העליון, דזהו מילתא דפשיטא שהוא על ידי קיום מצות התורה. אך אנשי מעלה זוכין שעוד בחיים חיותם מתקיים בהם 'עולמך תראה בחייך' (ברכות יז.), שכבר כאן בזה העולם מרגיש תענוג רוחני מעין עולם הבא, שמרגיש בעבודת ה' תענוג נפלא, וזהו ששאלו, רבינו, למדנו 'אורחות' חיים, שבעולם הזה שהוא האורח והדרך לבוא לחיים הנצחיים, וזונוכה בהם לחיי העולם הבא, שיתהפכו חיי עולם הזה לתענוג של עולם הבא ע"כ.

והשיב להם שלשה דברים, וכתב בפני יהושע שהם מכוונים כנגד שלשה דברים שהעולם עומד עליהם, תורה עבודה וגמילות חסדים (אבות א-ב), הזהרו בכבוד חבריכם כנגד גמילות חסדים, מנעו בניכם מהגיון

בביאת המשיח ותחיית המתים. וכל אחד לפי מה שמאיר אצלו האמונה ביותר, עבודתו לה' הוא במעלה יתירה להזהר מכל נדנוד חטא במחשבה ודיבור ומעשה.

ואמונתינו מיוסדת על מה שקבלנו מאבותינו דור דור עד אבותינו שעמדו במתן תורה ושמעו קול ה', אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, וראו הנסים והנפלאות במצרים ובקריעת ים סוף איך שמשדד העולם כרצונו. וראו איך דבר ה' עם משה רבינו, וכמו שנאמר בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם (שמות יט-ט), והוא מסר לנו כל התורה כולה מבראשית עד לעיני כל ישראל מפי ה'. ובתורתנו הקדושה לא נשתנה גם קוצה של יו"ד מעת נתינתה.

ובדורות הראשונים היו גם חוקרים באמונה, אשר בימינו אלה אין לנו שום שייכות לזה, כי קצרה בינתנו מלהשכיל. אך גם המה אמונתם היתה מאירה בלי חקירה רק מצד הקבלה, אלא חקרו למצוא התגלות אלקית גם בתוך הטבע. וכמו שפירשו דלכן אנו אומרים תחלה אין כאלקינו אין כאדונינו, ורק אחר כך חוקר מי כאלקינו, כי יסוד האמונה צריכה להיות תקועה בלבנו כיתד בל תמוט.

ומבואר ברמב"ם (ה' עבודה זרה ב-ג) שההרהור בענינים אלו הם לאו דאורייתא, ולא תתורו אחרי לבבכם (במדבר טו-לט), וזה לשון קדשו, כל מחשבה שהוא גורם לו לאדם לעקור עיקר מעיקרי התורה, מוזהרין אנו שלא להעלותה על לבנו, ולא נסיח דעתנו לכך ונחשוב ונמשך אחר הרהורי הלב, מפני שדעתנו של אדם קצרה, ולא כל הדעות יכולין להשיג האמת על בוריו, ואם ימשך כל אדם אחר מחשבות לבו, נמצא מחריב את העולם לפי קוצר דעתו. כיצד פעמים יתור אחר עבודת כוכבים, ופעמים יחשוב ביחוד הבורא שמא הוא שמא אינו, מה למעלה ומה למטה, מה לפניו ומה לאחור, ופעמים בנבואה שמא היא אמת שמא היא אינה, ופעמים בתורה שמא היא מן השמים שמא אינה, ואינו יודע המדות שידין בהן עד שידע האמת על בוריו, ונמצא יוצא לידי מינות. ועל ענין זה הוזהרה תורה ונאמר בה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים, כלומר לא ימשך כל אחד מכם אחר דעתו הקצרה וידמה שמחשבתו משגת האמת, כך אמרו חכמים אחרי לבבכם זו מינות עכ"ל.

והנני בזה לעורר על מה שיש המארגנים קבוצות של אנשים ונשים בהאטעל על יום של עיון, או על מה

שהם קורין שבת-ון, על חיזוק לתורה ומצותיה. ובודאי שיש בזה תועלת רבה להמשתתפים בה, לקבל חיזוק ועידוד בשמירת התורה ומצותיה, ובהשקפת החיים, ובהנהגות במדות טובות. אמנם לאחרונה מצוי שבין הנושאים שמדברים שם, יש גם נושא על ענין אמונה, ולפעמים הוא גם בדרך שאלה ותשובה, שמי שיש לו בלבולים בזה שואל אותה ברבים, והתשובות על זה גובלת ומיוסדת בדרך של חקירה. ומי הם הדרשנים הללו, לא צדיק מופלג שטבוע האמונה אצלו משחר טל ילדותו, ועובד את ה' במסירת נפש, כי ממנו קשה ללמוד, שהרי הוא צדיק תמים מדור הישן, ודבריו לא יעשו הרושם הרצוי, אלא בוחרים לזה בני אדם מגולחי זקן, עם בלוריות בראשו, אשר מעולם לא למדו עדיין אף סוגיא אחת בש"ס בעיון, והוא מוכיח בראיות ומברר איך שאמונתנו טהורה, ובוזה יגיעו אל המטרה, שיתחזק האמונה ביתר שאת אצל השומעים, שהרי גם אדם מודרני מסכים לזה.

ולפעמים מעמידים בעלי תשובה, שהיו משוקעים מתחלה בעומקי הקליפות, והוא הוא המכריע לנו שיש בורא עולם. ולפעמים מעמידין גם גר, שעזב את אמונתו כדי להיות יהודי, ומזה יתברר לנו שטוב להיות יהודי. - מה שקבלנו מאבותינו ורבותינו בעלי מסירת נפש בכל נפשם ומאודם, לא די לנו, רק מה שאנשים הללו ילמדו אותנו.

וזה נשתרבו ממה שהתחילו בקירוב רחוקים לאנשים שלא היה להם מושג בעניני יהדות, והוצרכו להמשיכם. אבל אנו שנתגדלנו על ברכי התורה והאמונה מאבותינו, יש לנו לאו דאורייתא מלהרהר בענינים אלו, אלא יחזק עצמו במה שקבלנו מאבותינו עד יציאת מצרים ומתן תורה, ולהרגיל עצמו לומר ולחזור תמיד אמירת הי"ג עקרים. ולא היה בכל העולם חכמים גדולים כחכמי ישראל, נביאים תנאים ואמוראים, אשר רואין אנו עד כמה צריכין אנו לעמול לירד להשיג את דעתם, והם כבר ביררו לנו הכל. - ואם מרגיש שעדין צריך לו חיזוק, אז יסובב עצמו בין חכמי התורה, והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים, המחזקים אמונה פשוטה מה שקבלנו מאבותינו. - וכל הדורש בעניני אמונה, יש לעורר רק על התבוננות בהנסים של יציאת מצרים ומתן תורה, כפי מה שקבלנו זאת מאבותינו דור דור, ולהאמין בדבריהם, ולהתדבק בזה כאילו בעצמינו היינו רואים זאת, ואין אנו צריכין עוד בזה שום עדות נוספת להבהיר לנו זאת.

ובנתיב מצותיך להרה"ק מקאמארנא זי"ע (נתיב היחוד שביל שני) כתב, אתם אחיי, השמרו בנפשכם

חיזוק או 'הושיבום בין ברכי תלמידי חכמים', ומהנהגתם ומלימודם יכיר שיש בורא עולם, והם יחדירו אמונה זאת בלבם כיתד בל תמוט.

*

ומצינו בפרשתנו דיני טומאת נגעים, ובסוף הפרשה יש ענין נגעי הראש, והכתוב מסיים עלה, איש צרוע הוא טמא הוא, טמא יטמאנו הכהן, בראשו נגעו (יג-מד). ובאור החיים הק' העיר דבשאר הנגעים לא תלה הדבר בהאדם, אלא נאמר וטמאו הכהן צרעת היא (יג-ח), וכאן מדבר מהאדם, איש צרוע הוא ע"ש. וגם להבין כפל הלשון 'טמא יטמאנו הכהן'.

ונראה דאיתא בגמרא (ברכות ה:) אמר רבי יוחנן נגעים אינן יסורין של אהבה [שהקב"ה מייסרו בעולם הזה בלא שום עון, כדי להרבות שכרו בעולם הבא יותר מכדי זכויותיו]. ופריך עלה מברייתא, ומשני הא בצנעה [תחת בגדיו], הא בפרהסיא ע"כ. ומעתה בשאר הנגעים הבאים על האדם אין הכרח שהוא בעל עבירה, כי יתכן שהם יסורין של אהבה הבאים על הצדיקים, אבל בנגעי ראש בקרחתו או בגבחתו שהם בפרהסיא, זה בודאי אינו יסורין של אהבה, אלא איש צרוע הוא טמא הוא, כי בראשו נגעו, במקום גלוי.

אמנם יש לומר בזה עוד, דהנה בהעמק דבר (להנצי"ב) כתב, כי נגעי צרעת באים על החטא (ערכין טז), אבל אינו דומה סיבת צרעת הגוף לצרעת הראש. כי צרעת הגוף באה על חטאים שבאים מתאות הגוף המחטיא את הבשר. ואילו צרעת הראש באה על חטא דעות משובשות, וזהו שאמר 'בראשו נגעו', שהם אות לעונות הראש דייקא. וממצורע זו יש להתרחק ולהזהר באופן מיוחד, כי הוא מחטיא את המתרועעים עמו יותר מבעל תאוה ע"ש.

והנה החוטא משום תאוה, יתכן שבעצמותו הוא אדם כשר, אלא שאין לו כח התגברות על תאותו, את נורא ואנא בישראל, ונפשו כואב לו על חטאו, ותיכף אחר זה מתחרט על מה שעשה. וגם בשעת החטא כואב לו מעשהו, וכמו שפירשו (תהלים לח-ה) ה' נגדך כל תאותי, 'ואנחת' שיש לי בשעת החטא, גם זה 'ממך לא נסתרה'. לא כן המושחת בדיעות הוא בעצמותו אדם גרוע ומושחת. ולכן בשאר הנגעים לא נאמר על האדם תואר איש צרוע הוא, כי חוטא רק מחמת תאוה, אבל בנגעי הראש, המורה שהוא נלקה בהשקפות לא טהורות, אומר עליו 'איש צרוע הוא טמא הוא', בעצמותו הוא צרוע וטמא, כי 'בראשו נגעו'.

מלעיין אפילו עיונא בעלמא בשום ספר של חוקר, אף שאומר שהוא מקובל וצדיק, כי כל מי שנכנס באיזה חקירה באלקות, לא נכנס בשלום ולא יצא בשלום אלא קלט ריח של מינות, יהיה מי שיהיה, אף אם הוא צדיק גמור וכו' ע"ש.

ובדרך פקודיך (ל"ת יא אות ד) כתב, תתבונן מה שכתב החסיד מהר"י יעב"ץ שהיה בדורות השמד, והעיד שראה כל אותן החוקרים אשר העמידו אמונתם על חקירות השכל, המירו כבודם בלא יועיל ביום הזעם, ונשים וקלי הדעת אשר אמונתם בשמיעה ובקבלה ירושה מאבותינו, עמדו בנסיון ונבחנו בצירוף, וקדשו שמו הגדול והנורא ע"כ.

ובמשנת חכמים (להמהר"ם חגיו) במעלה הכ"ג (אמונת חכמים אות תצג) כתב, שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך. המאמין באמונה שלימה בעינים סגורות היא אמונת האחדות הנקראת תורת אמך, לפי שכך דרכה של תורת האשת חיל המרגלת את בניה לדת הישראלית, הרי זו באור הבוקר כשמקימה את הילד מעל הערש, מקנחת ידיו, ומכינה לו ביד אחת פרוסת הלחם חם או יבש, וביד ימנית תופסת לו את ידו הימנית ואומרת לו סגור עיניך ושים את ידך עליהם ואמור אחרי מה שאני אומר לך, ואחר כך תאכל מזה הלחם שבידי, ומתחלת ואומרת לו אמור תיבה בתיבה אחרי, ועיניך סגורות חלילה לפתוח אותם, היא אומרת שמע והוא עונה אחריה שמע, ישראל, ישראל, עד שמסיים כל פסוק שבכתב ושבעל פה מאחדותו יתברך. וכל ימי הייתי מתקשה, מה זה ועל מה זה אמו מחייבת אותו לסגור את עיניו ולשית ידו עליהם, הלא העיקר הוא שילמוד פסוק האחדות ויאמר אותו, אם כן מה צורך לסגירת עיניו.

והנה אחר עמדי על דעתי, הכרתי וראיתי בחוש הראות דמנהגן של ישראל ואפילו דבר קל כזה תורה שלימה היא. דהנה הרמז נכון נמצא בפעולה זו שעושה האם עם בנה, ולפיכך צוה עליה שלמה המלך החכם ואל תטוש תורת אמך, דהיינו תורת היחוד שהאם מלמדת את בנה בעינים סגורות, שהוא לרמז וללמוד לו שהעיקר האמונה אינה צריכה לידיעה על פי טענה וחקירה וכו' ע"ש.

ועל זה הזהיר 'מנעו בניכם מן ההגיון', אשר זהו החקירה במחשבה, על דרך 'והגית' בו יומם ולילה, שתמנעו מלהגות ולחקור בענינים הנוגעים ל"ג עיקרי האמונה, אלא לקבל הכל ולא לזוז זיז כל שהוא ממה שקבלנו, ובעינים סגורות יאמרו שמע ישראל. ואם מרגיש שצריך

וַבַּיּוֹם נחזור למשנתנו, כי השלשה דברים שנאמרו כאן, שהיה רבי אליעזר רגיל לאומרם, הם מכוונים נגד השלשה דברים שאמר לתלמידיו קודם מיתתו שעל ידם יזכו לעולם הבא. הוזהרו בכבוד חבריכם מכוון נגד מאמרו יהי כבוד חבירך חביב עליך כשלך. מנעו בניכם מן ההגיון והושיבו בין ברכי תלמידי חכמים מכוון נגד הוי מתחמם כנגד אורן של חכמים. ושוב אמר להם, וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים, יש לומר שהעיר להם, אשר כמו בעת התפלה עומד לפני המלך, כן ישים אל לבו שיבוא יום שיצטרך לעמוד כן לפני ה' ליתן דין וחשבון על מעשיו, ודעו לפני מי אתם עומדים, וזה מכוון נגד מאמרו שוב יום אחד לפני מיתתך.

סעודה שלישית

וישמע הכנעני מלך ערד וגו', וידר ישראל נדר לה' וגו', וישמע ה' בקול ישראל ויתן את הכנעני וגו' (במדבר כא-א). ובתרגום וקביל ה' צלותיה דישראל. ולכאורה הא בקרא לא מבואר שהתפללו אלא וידר ישראל נדר, ונדר אינו מהעשרה לשונות של תפלה (דב"ר ואתחנן א). ואמר דמבואר ברש"י שם, וישמע הכנעני זה עמלק, ושינה את לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם, והם אינם כנענים. ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען, אמרו נתפלל סתם, שנאמר אם נתון תתן את העם הזה בידי ע"כ. והנה בנדרי קרבנות יש נדרים ויש נדבות, איזהו נדר, האומר הרי עלי עולה, איזהו נדבה האומר הרי זה עולה (ראש השנה ו). וכמו כן התפללו אז ישראל, אם נתון תתן את 'העם הזה' בידי, על כן נקרא תפלה ההוא בתואר וידר ישראל נדר.

עוֹד אמר אז לפרש, מה דאיתא בגמרא (מנחות מג): בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו, לאחר שיצא אמר עליה שירה, שנאמר (תהלים יב-א) למנצח על השמינית מזמור לדוד, על מילה שניתנה בשמיני ע"כ. ואמר בהקדם דברי אביו מן מוהרי"ד זי"ע לפרש מה שאומרים (בברכת המזון) בברית מילה, הרחמן הוא יברך אבי הילד ואמו וכו', מיום השמיני והלאה ירצה דמו. ולכאורה הסיום קאי על הרך הנימול לשמונה, ולמה קבעוה בברכת אביו. ואמר שכל מצוה צריכה להיות בשלימות במחשבה ובמעשה, ומצות מילה חסר המחשבה של הבן, שהרי נעשה בקטנותו ובכפייה בלי הסכמתו. אך כאשר מתגדל ונעשה לאב, והוא מכניס את

ואמר 'טמא יטמאנו הכהן' בכפל לשון, דאיתא בגמרא (עבודה זרה יז.) כל באיה לא ישובון ולא ישיגו אורחות חיים (משלי ב-ט), ומאחר שלא שבו מהיכן ישיגו, הכי קאמר ואם ישובו לא ישיגו אורחות חיים, למימרא דכל דפריש ממינות מיית [ממהרין למות מתוך צרה וכפיית יצרם, או גזירת מלך עליהם למות] ע"כ. ואם כן מצורע זה שנלקה בנגעי הראש על עון של מינות, וטימא אותו הכהן, גם כאשר ישוב בתשובה שלימה ויטהר מנגעו, יבוא עליו טומאת מת, דכל הפורש ממינות מיית, על כן אמר עליו בכפילא טמא יטמאנו הכהן, מתחלה בטומאת נגעים, ובתשובתו מהחטא שוב יבוא עליו טומאת מת.

אשה כי תזריע וילדה זכר, וטמאה שבעת ימים, כימי נדת דותה תטמא, וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב-ב). הנה סמיכות הפרשיות מבואר על פי מה שאמרו (נדה לא): שאלו תלמידיו את רבן שמעון בן יוחאי מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה, שלא יהיו כולם שמחים [שאוכלין ושותין בסעודה] ואביו ואמו עצבים [שאסורין בתשמיש] ע"כ. וזהו שאמר הכתוב, כיון דיולדת טמאה שבעת ימים כימי נדת דותה, לכן ביום השמיני דייקא ימול בשר ערלתו. וזהו כוונת המדרש, תן חלק לשבעה (קהלת יא-ב), אלו שבעת ימי נדה, וגם לשמונה, אלו שמונת ימי מילה (קה"ר שם). והיינו דכיון דהיולדת טמאה כימי נדת דותה, לכן תן חלק לשמונה, שהמילה הוא ביום השמיני.

ואיתא במדרש (פליאה אות ע) גבי מיתת נדב ואביהוא, שאמר הכתוב, וידום אהרן (ויקרא יג), מה הוי ליה למימר, ביום השמיני ימול בשר ערלתו ע"כ. וביערות דבש (ח"ב) כתב לפרש כי בעת הקמת המשכן היתה שמחה לפניו כיום שנברא בו שמים וארץ (מגילה יז), והכתוב קראו (שיר ג-יא) יום חתונתו ויום שמחת לבו (תענית כה). ואהרן נכנס אותו יום לשמש בכהונה בבית ה', והיה לו להתרעם שכל העולם שמחין ואהרן וביתו יהיו עצבין, והלא קרא קאמר דמטעם זה ביום השמיני ימול בשר ערלתו ע"ש.

ויש לומר עוד בביאור המדרש הנ"ל, על פי מה ששמעתי בשבוע העל"ט מאת הרה"ח רבי ישעיה ריעדער נ"י, שהיה ביחד עם אא"ז מסערדאהעלי זצ"ל אצל מרן הרה"ק מוהר"א מבעלזא זי"ע בעיר בודאפעסט, ושמע אז מפה קדשו שאמר לאא"ז זצ"ל דברי תורה (שלא ראיתים בדפוס),

מעיקרא. ועל כרחך צריכין לומר דאין ברירה, ולא אמרינן הוברר הדבר למפרע שלא היה בה חטא. אך אהרן היה יכול להביא ראיה ממילה בשמיני דאמרינן ברירה, שהרי מילת האדם נשלם שנים רבות אחר כך למפרע במילת בניו אחריו, ואם כן למה הועיל התשובה. וזהו וידום אהרן, שלא להתרעם, דהוי ליה למימר ביום השמיני ימול בשר ערלתו, דמזה מוכח דיש ברירה, והוי להו להועיל התשובה שלא יענשו.

*

והפמ"ך הכתוב פרשת מילה לפרשת נגעים, אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת וגו' (ויג-ב). ועיין באבן עזרא שהעיר למה קראו בתואר 'אדם', ולא נאמר 'איש'. ונראה דהנה המפרשים הקשו דהא מבואר במדרש (ויק"ר יז-ד) אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה וכו', נגעים הבאים על האדם, תחלה הן באים בביתו, חזר בו טעון חליצה, ואם לאו טעון נתיצה, הרי הן באים על בגדיו, חזר בו טעון כביסה, ואם לאו טעון שריפה, הרי הם באים על גופו, חזר בו יטהר, ואם לאו בדד ישב ע"כ. ואם כן למה מקדים הכתוב נגעי גופו, ואחר כך נגעי בגדיו וביתו. (ועיין ויגד משה בפרשתנו).

ובנח"ל קדומים להחיד"א כתב, דזה דוקא מצד מדת הרחמים, אבל מדת הדין פוגע גם בנפשות תחלה, ורק 'בעל הרחמים' אינו פוגע ע"ש. והנה אמרו (בבא קמא ג.) וסביביו נשערה מאד (תהלים ג-א), דצדיקים הקב"ה מדקדק עמהם כחוט השערה ע"ש. וביאר בשל"ה (פ' בראשית תורה אור א) דמתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים הקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין (ב"ר יב-טו). אך בני עליה אשר שורש נשמתם בסוד המחשבה העליונה, אצלם נשאר בחינת עלה במחשבה לברוא במדת הדין, על כן הם מדוקדקים בקו הדין ביותר. ולכן כאשר הראה ה' למשה את התנא רבי עקיבא שסרקו את בשרו, ותמה ואמר רבוננו של עולם זו תורה וזו שכרה, אמר לו הקב"ה, שתוק כך עלה במחשבה לפני (מנחות כט.), שזהו מצד רוממות נשמתו, שמדריגתו ממה שעלה במחשבה לפני לברוא העולם במדת הדין, על כן נידון במדת הדין ע"כ.

והנה תואר 'אדם' הוא על בני עליה, וכמאמרם (בבא מציעא קיד.) אתם קרויין אדם, ואין אומות העולם קרויין אדם ע"ש. וצדיקים שהקב"ה מדקדק עמהם כחוט השערה, אצלם יתכן שמדת הדין פוגע גם בנפשות תחלה,

בנו בבריתו של אברהם, אז מתגלה למפרע, שאם היה הדבר תלוי בידו אז בעת מילתו, היה גם כן מתרצה להמול עצמו, שהרי מל את בנו. ולכן מברכין להאב שמכניס בנו לברית, שכעת נשלם מילת האב, ומיום השמיני והלאה ירצה דמו של אביו ע"כ.

והנה אמרו (שבת נו.) כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה, שכל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו [על תנאי שאם ימות תהא מגורשת מעכשיו] ע"ש. אך דבר זה תלוי בפלוגתא אי יש ברירה או אין ברירה (גיטין כה.), דאי אמרינן יש ברירה, הוברר הדבר למפרע דהוי גט, ופטור הבא עליה באותן הימים, ונקי דוד מאותו חטא. ודין זה נוכל למילף ממילה דניתנה לשמיני, וחסר מהבן שלימות המצוה, אלא דאמרינן דבעת שהוא ימול את בנו הוברר למפרע שהתרצה להמצוה, וירצה גם דמו של האב, הרי דאמרינן יש ברירה.

ולכן כאשר נכנס דוד לבית המרחץ, היינו לפשפש במעשיו ולהתרחץ מפגמיו, ראה עצמו ערום על ידי החטא של בת שבע. אך כיון שנזכר במילה שבבשרו, שמצותו הוא לשמונה, ובעת מילת בניו נשלם מצות האב, דהוברר שהיתה מילתו מרצונו, בזה נתקררה דעתו, דכיון דיש ברירה לא חטא בבת שבע, כיון שמת אוריה במלחמה הוברר למפרע שפנויה היתה ודפח"ח וש"י.

והנה במשיב נפש (פ' אחרי) כתב בשם ספר העקרים (מאמר ד' פרק כז) שביאר הא דמועיל תשובה לעקור את החטא, איך תשוב העבירה להיות נעשה כלא היה. וכתב דעל ידי שמתחרט יורה שהפועל הראשון נעשה בטעות ובלי פעולת השכל. והיינו על פי מאמרם (סוטה ג.) דאין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, וכשמתחרט ועושה תשובה הוברר הדבר למפרע שחטא שלו היה מפאת הטעות ע"ש. ובייטב פנים (לשבת תשובה אות כד) ביאר על דרך זה קושיית הכתנות אור, איך מהני תשובה, הא הוי נראה ונדחה ואינו חוזר ונראה. אך על ידי התשובה בחרטה מתברר למפרע שלא חטא מעולם, ולא נדחה כלל ע"ש.

ומעתה נדב ואביהוא שנענשו בחטא אביהם שעשה העגל (רש"י דברים ט-כ), או מפני שזנו עיניהם בשכינה במתן תורה (רש"י שמות כד-ז), ואם כן עבר זמן רב מעת החטא, והרי אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום, ודאי עשה תשובה (ברכות יט.). ואם כן למה הועיל להם התשובה לעקור את החטא

ועל כן קראו הכתוב כאן 'אדם' כי יהיה בעור בשרו, כי בצדיקים יתכן נגעי אדם קודם נגעי בגד ובתים.

*

עוד יש לומר על פי מה שראיתי מובא בשם ספר לב אריה, דאיתא בגמרא (ברכות סא:): ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך (דברים ו-ה), רבי אליעזר אומר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך, ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך, אך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שמונו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שמונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך ע"כ. ואם כן הא דאין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה אלא בממונו, היינו באדם שגופו חביב עליו מממונו, אבל באדם שמונו חביב עליו מגופו, אז שולח ה' הנגע בתחלה בגופו, ורק אחר כך בממונו שהוא חביב עליו יותר ע"כ.

והנה מדה זו מצויה גם אצל צדיקים, דאמרינן (סוטה יב.) צדיקים ממונם חביב עליהן יותר מגופן, וכל כך למה, לפי שאין פושטין ידיהן בגזל ע"ש. ולכן בבני עליה שהם נקראים בתואר 'אדם', אז מקדים ה' הנגעים בהאדם קודם שפוגע בממונו, כי ממונו חביב עליו יותר מצער גופו. - וגם נרמז בהיפוך אתון, כי 'אדם' יש בה אותיות 'מאד', ומי שמאודו חביב עליו יותר מגופו, נלקה מתחלה בנגעי אדם.

*

מקבל את עונשו. אבל אם הממון הוא גזול ועשוק ואיננו בכלל קנינו של האדם, אזי אין בכוחו להציל מעונש. ולכן לולא חטא הגזל והחמס של אנשי דור המבול, לא היו נידונים מיד לכליה, אלא היו נענשים תחלה בממונם, שכן אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה. אבל מכיון שהיה ממנום גזול, נחתם מיד גזר דינם להנני משחיתם את הארץ. וזהו גם משמעותו של הפסוק, עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבונו (ירמיה יז-א), מי שעשה לו עושר שלא בדרכים כשרות, עליו לשלם בחייו בעד עונותיו, מאחר שאין כספו עשוי לשמש לו כופר נפש עכ"ד. ויש להוסיף 'קץ כל בשר', מה שבדרך הכלל אני מעניש בזה רק בסופו, 'בא לפני', אני מקדים בזה תחלה, שהקדים לפגוע בנפשות תיכף. וזהו מפני שמלאה הארץ חמס כנ"ל.

והנה אמרו חז"ל (ערכין טז.) על שבעה דברים נגעים באים, על לשון הרע וכו' ועל הגזל וכו' ע"ש. וכאשר הנגעים באים בשביל גזל, אז יתכן שיקדים נגעי אדם מתחלה. ומבואר ברש"י (ויקרא א-ב) אדם כי יקריב מכם קרבן, למה נאמר אדם, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל, שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל (ויקרא ב-ז) ע"כ. על כן כשהקדים הכתוב תחלה נגעי אדם קודם נגעי בתים, משום דבעון גזל נגעי אדם קודמת, התחיל בתואר 'אדם' כי יהיה בעור בשרו, להורות שבשביל שנפגם במדה זו שהיה אצל אדם הראשון, שלא היה אצלו גזל, על כן בא עליו נגעי אדם תחלה.

*

והנה חז"ל (שבת קלב:) דרשו, וביום השמיני ימול בשר ערלתו, בשר ואף על פי שיש שם בהרת, דמילה דוחה את הצרעת ע"ש. ונראה דיש בזה רמז, דידוע דמצות מילה מעוררת רחמים, וכמו שרמזו בהכתוב מי יעלה לנו השמימה (דברים ל-ב), ר"ת מיל"ה וסו"ת הוי"ה (עיין בעל הטורים שם), כי מצות מילה מעוררת רחמים, ולכן גם אם נגזר על האדם יסורים של נגעים, מצות מילה דוחה את הצרעת, ומגין על האדם מהפורענות. ולכן הסמיק הכתוב, וביום השמיני ימול בשר ערלתו, דממנו למדים דמילה דוחה צרעת, לפרשת הנגעים.

גם יש לומר על פי מה שמצינו בדור המבול, קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס (בראשית ו-יג), וברש"י לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל (סנהדרין קח.) ע"כ. והקשו המפרשים הלא חטאם היה כי השחית כל בשר את דרכו, ולמה לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. וכתוב במלא העומר כי באמת אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה, ואם כן למה התחיל עונשו של דור המבול מיד באמחה את האדם. אך באמת אין ממונו של אדם עשוי להציל את בעליו, אלא רק כשהממון נרכש בדרכים כשרות והגונות, כי אז יוצא שהאדם מאבד את ממונו שלו ועל ידי כך הוא

נתנדב ע"י ידינו מוה"ר ר' יואל טעללער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	נתנדב ע"י ידינו מוה"ר ר' שלמה יוסף נאה הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	נתנדב ע"י ידינו מוה"ר ר' יצחק אויש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	נתנדב ע"י ידינו הרב ר' דוד יוסף טענענבוים שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	לע"נ הר"ר יצחק ב"ר יוסף הלוי מייזליק ע"ה נפטר ה' איר תש"ע לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה נתנדב ע"י חתנו הר"ר אברהם פנחס בערקאוויטש הי"ו
--	--	--	---	---